

Arutelud töörühmades

Võtmepädevuste kujunemine avatud haridusruumis

Töörühm 1.1.

„Tuleviku võtmepädevused kujunevad tänaste üldpädevuste kaudu“

Juhatas ja kokkuvõtte koostas Ene-Mall Vernik, arutelu jäädvustas Ene –Silvia Sarv

Seis praegu üldhariduskooli riiklikes õppekavades kirjas olevate võtmepädevuste õpetamisega pole üldse halb, aga arusaadavalt on arenguruumi veel hästi palju. **Ilmneb tendents, et võtmepädevuste arenguks tingimuste kujundamine seostub kindlate ainetega**, samas kui oma olemuselt on pädevused aineülesed.

- Senine õpetamise kogemus näitab, et õpipädevus on enamasti eraldi kursus (eriti gümnaasiumides); digipädevust kujundatakse IT-kursuste raames; sotsiaalne ja kodanikupädevus kujundatakse sotsiaalainete kaudu; matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiapädevus kujundatakse matemaatika- ja loodusteaduslike ainete kaudu ; kultuuri- ja väärtuspädevus seostub humanitaarainete, huvitegevusega ja muusika- ning kunstiõpetusega.
- Mõnes koolis on kaotatud huvijuhhi ametikoht, selle asemel on loodud võtmepädevuste koordinaatori ametikoht.

Kuidas väärindada aineõpetust nii, et aine omandamisele lisanduks ka võtmepädevuste kujunemiseks vajalikku?

1. Klassiruumist välja, kinnisest ruumist välja! - mis viitabki avatud õpiruumi olulisusele eelkõige võtmepädevuste kujunemisel. Hübriid-õppekeskkond (klassiruumist välja, sh õppeaine raames).

- Loovtööd
- Kombineeritakse õpilasele iseloomuliku tugeva võtmepädevuse kujundamine nõrgalt väljendunud võtmepädevusega (st nõrgemalt kujunenud võtmepädevust veab õpilasel tugevamalt väljendunud võtmepädevus).
- Individuaalne lähenemine võtmepädevuste arenguks tingimuste loomisel.

Õpetaja vajaks metoodikalehti, kus on konspektiivselt kirjas, mida on ühe või teise võtmepädevuse kujunemiseks soovitav teha. Oleks hea, kui õpetajale, vanemale oleks pakkuda konfiguraator, tabel, mille alusel hinnata saavutatut ja edenemist (üht last hindaks mitu õpetajat).

- Digivõimalused keeruka-voolava tunniplaani/ajakava koostamiseks.

Kuidas hinnata võtmepädevuste arengut ja saavutatust?

- Arenguvestlus. Vajalik oleks üldistada koolide senine kogemus arenguvestluste läbiviimisel selle nurga alt, kuidas just arenguvestluste kaudu toimub võtmepädevuste arengu toetamine. Koostada meetoodilised soovitusel arenguvestluste läbiviimiseks.
- Hea üldpädevuse tagasisidestamise võimalus on kujundav hindamine. Siingi oleks vaja üldistada kujundava hindamise tänane kogemus võtmepädevuste nurga alt vaadatuna ja koostada soovitusel.
- Lõplikku hinnangut õpilase võtmepädevuste arengule ei saagi kooliaja jooksul anda, nende arengust saab ülevaate alles hiljem, isegi aastate pärast. Seetõttu – õpilasel peaks kujunema eneseanalüüsi oskus, mis võimaldab tal endal jälgida ja suunata oma võtmepädevuste arengut.

Kas praegu õppekavas kirjas olevad üldpädevused on kõik võrdselt olulised?

Ega ühest vastust sellele küsimusele ei olnud. Siiski ilmnes tendents pidada mõnda neist olulisemaks – enesemääratluspädevus ja õpioskused olid kõige eelistatumad. Muidugi – enesemääratluspädevust tuleks eriti arendada, seda on vaja kõigil, niipalju kui võimalik. *Ma ei tea, kes ma olen – see on valuline probleem noortel.

Sotsiaalsete ja suhtlemisostkuste teemal tekkis vaidlus. Oli neid, kes olid seda meelt et need on väga olulised, ja neid, kes neid väga oluliseks ei pidanud – kujunevad suuresti ise igapäevasuhtluse käigus. Küll aga kerkis küsimus, et kas praegu õppekavas olemas olevaid pädevusi saaks kuidagi korrastada – olulisemad kõigepealt ja siis teised. Kõiki korrada on suhteliselt keeruline kujundada. Tulevikupädevustega seoses on see küsimus veelgi teravam – neid on erinevaid loetelusid, loetelud on küllalt pikad jne. Vaja oleks mingitki pilti, kuidas erinevad pädevused omavahel seotud on.

Millist koolitust vajab õpetaja tulevikupädevuste arenguks vajalike tingimuste loomiseks?

- Coachi oskused
- Koostööoskused
- Näitlejakoolitus õpetajale
- Eestis on pikaajaline individualiseerimise traditsioon (al Käisist);
- Vajalik on õpetajate täiendkoolitus-süsteem elukestvaks õppeks.

Töörühm 1.2.

"Tuleviku võtmepädevused kujunevad tänaste üldpädevuste kaudu"

Juhatas Krista Loogma, kokkuvõtte koostas Meril Ümarik

Lähteprobleem: Ühelt poolt, üldpädevuste toetamine ebaühtlane kooliti, erinevate ainete raames. Teisalt, 2035 perspektiivis näeme, et tehnoloogia hakkab maailma muutma, vajadus uut moodi pädevuste järele. Peame liikuma tänaste üldpädevuste toetamiselt palju

nõudlikumate pädevuste poole. OECD räägib tuleviku valmidusest – vajadus järjepidevalt toetada õppija valmidust ise otsustada, teha valikuid, ennastjuhtiva õppija toetamine. Kuidas seda teha?

Kuidas seda täna tehakse ja kuidas seda peaks tegema, et jõuda ühtlaste tulemusteni?

- Kas praegu üldpädevustena kirjas olev peaks olema võtmepädevused või peaks need kuidagi teistmoodi sõnastatud olema? OECD tulevikupädevuste keskmes õppija enesekindlus, oskus oma elu juhtida (ennastjuhtiva õppijana).
- Õppijate nõrkuseks sotsiaalne pädevus – kui tekib raskus, õppija ei julge pöörduda, raske õpetajalt küsida, kirjutada meili. Suhtluspädevust oluline enam arendada.
- Inimeseks jäämine – fookusesse tuleb tuua üksteisega kõnelemine, silma vaatamine. Internetimaailm mõjutanud inimesi. Kas on vaja matemaatika või hoopis inimese õpetamise eksamit gümnaasiumi lõpus?
- Väiksemas grupis (nooremates vanusegruppides, sh lasteaias) tugevam põhi sotsiaalsete pädevuste osas (sh ka nt koduõppe kaudu).
- Täiskasvanuhariduse näide – meeste garaaž, kaugtööd tegevad mehed käivad õppimas sotsiaalseid oskusi.
- **Tulevikus üha aktuaalsemad sotsiaalsed pädevused**

Mida teha sotsiaalsete pädevuste arendamiseks?

- Dilemma – surve moderniseerida ja digitaliseerida. Võitlus tehnoloogia maailmaga, vajadus rääkida lapsega.
- Mitte mõelda, et oleme tuleviku ohvid, meie kujundame tulevikku. Üldpädevusi mõtestada mitte keskkonnaga kohanemise, vaid loomise aspektist lähtuvalt.
- Inimene, väärtusmaailm on keskne, digioskused üks väike oskus. Digioskusi pole vajalik imikust peale arendada. Tehnoloogia õpetamine peab olema läbimõeldud. Eetilised küsimused seoses tehnoloogia ja inimeseks olemisega. Digisurve taga huvigrupid, aga tulevikku loob ikkagi inimene.

Kuidas loovust arendada?

- Hoida ka vana/käelist tegevust. Mitte vastandada uut ja vana, st nt digipädevust ja käelisi pädevusi.
- Kriitiline mõtlemine ja analüüsivõime on olulised ja vajavad arendamist.
- Analüüsivõime areneb vesteldes (ja reflekteerides) ka läbi käelise tegevuse.
- 1 kooliastmes ja põhikoolis erinev kontekst – 1. kooliastmes arendatakse üldpädevusi teadlikumalt võrreldes põhikooli astmega. Lõpueksamid hakkavad mõjutama? Põhikooli õpetaja näeb õpilast 1 x nädalas, õpilaste arv suur. Klassiõpetaja tegelebki

just suhtlemispädevustega jms? Põhikooli astmesse on jõudnud seltskond, kellel eriline vajadus sotsiaalsete pädevuste arendamise järele.

- Oluline hoida tasakaalu digimaailma ja käeliste tegevuste, suhtluse vahel.
- Õpipädevuste arendamine.
- Hea näide – tuleviku oskused ja õnneliku inimese oskused koolis keskse tähelepanu all, nende tähtsustamine koolis. Esmalt kirjeldatakse; õpetaja teeb etapid, kuidas õpetaja neid arendab. Tunnistusel tagasiside õpipädevuse, loovuse, ettevõtlikkuse jms eest.
- Probleem, et keegi ei vastuta üldpädevuste õpetamise eest. Õpetajakoolituses võiks esmalt õpetada üldpädevusi õpetama ja alles seejärel ainet.
- Õpioskused – vajadus teha nähtavaks, mis need on ja miks olulised. Peita juhtimisoskuste taha, et oleksid atraktiivsed.

Kõik arendavad, aga analüüsid näitavad, et on kuristikud tegelikkuse ja soovitava olukorra vahel, mida siis ikkagi teha?

- Vanemate kaasamine oluline küsimus, vanemate tugi oluline.
- Personaliseeritud õpitee s.o. huvipõhine jagunemine gruppidesse. Alati ei pruugi valikute andmine teenida soovitud eesmärki. Kuigi eesmärgiks, et õpilane valib huvipõhiselt, õpilane reaalselt valis 3 gruppi (oleks soovinud 6-7 valikut). Majanduslikult pole mõtet avada gruppi paari õpilasega. Kuidas tunniplaani lahti lasta jms küsimused.
- IB õpe (6 ainet, sh 3 kohustuslikku ja 3 valikut) s.o huvipõhine haridus. Kui huvid muutuvad, siis peab 1 aasta lisaks võtma. Gümnaasiumis võtta aineid kitsamaks.
- RÕK ülepaistatud, eesmärgiks ikkagi õppida analüüsima, mitte nt õppida kõiki ajaloo sündmusi.

Kas RÕK-ga kaasneb piiranguid, mis ei toeta individuaalseid õpiteid ja üldpädevuste arendamist?

- Miks on 1 RÕK? Piiranguks tunni mahtude ettenägemine õppekavas. Kohustus ainekavade raames teha ära teatud arv tunde, samas ka Terviseameti piirangud.
- Käsitöö tunni näide: saavad liituda erineva käsitöö taustaga õppijad. Õppijad lähevad oma rada pidi.
- See sõltub koolijuhist, kui rangelt õppekava täitmist kontrollitakse ja kui palju autonoomsust õpetajale.
- 4-5-lised ei tee ära akadeemilist testi. Miks üldharidus neid selleks ette ei valmista?

Kokkuvõttes:

- Vanemate kaasamine

- Head suhted koolis; eeskuju ja mudeli andmine. Tahame lastelt seda, millega ise hakkama ei saa.
- Kes kontrollib, kui on personaliseeritud õpiteed? Kontrollida oluline, sest inimene tahab tagasisidet. Asendada “kontrollimine” “tagasisidega”.
- Erineval tasemel raame, mis tuleks lõhkuda. Nt aine 2 x nädalas
- Õpetajatel pole pädevusi ja materjale, et üldpädevusi õpetada, tuleks planeerida uuringuid.
- Väga oluline on üldpädevuste tähtsustamine ja nähtavaks tegemine (nt üldpädevusi iseloomustavate ja näitavate indikaatorite kaudu).

Töörühm 1.3.

"Tuleviku võtmepädevused kujunevad tänaste üldpädevuste kaudu"

Juhatas Urmas Heinaste, kokkuvõtte koostas Kristi Mets-Alunurm

Üldpädevuste puhul on eristatavad kolm tasandit: teadmine kui selline, teadmise kasutamise oskus ning teadmise väärtustamine. Hariduse põhifookus on õppija areng, see tähendab, et ainekavad ja õppekavad tuleb sellest lähtuvalt koostada. Õppekava üldisem ja sellest lähtudes koostatakse ainekavad. Õppekava riiklikul tasemel on ok, probleemid tekivad alates ainekavadest, mis tehakse kitsalt aine järgi, või siis lähtudes õpiku temadest, arvestamata üldpädevusi.

Töörühm fokuseerus arutluses ning kokkuvõttes üldpädevuste osas põhikooli tasemele.

Meie jagatud arusaam on et,

- üldpädevuste osas on olulised mõisted / tähendused ning nende kasutamise oskus, sest see on käitumismudelite alus.

Pädevus on kompleksne kogum teadmistest oskustest ja väärtustest, mis võimaldab lapsel toime tulla oma praeguses keskkonnas ja tulevikus.

- Üldpädevused ei erine tuleviku pädevustest. Üldpädevused on vajalikud mistahes ajal, sh 2035. a, ainealased teadmised ja oskused muutuvad nähtavasti ajas rohkem.

1. Kuidas ja kellega koostöö toimub praegu õppekavaga ette nähtud üldpädevuste arendamine?

Näeme probleemide algpõhjust selles, et praegused ainekavad ja kaheksa üldpädevust ei ole seostatud, puuduvad terviklikud pädevusmudelid.

Õppekava loogika on üldjuhul see, et on olemas õpitulemused kui eesmärgid, kuhu tuleb jõuda kooliastme lõpuks ja seda tulemust teades hakatakse looma sisu eelnevate klasside kaupa, sealt edasi tundide kaupa. Praktikute arvates toimiks koolis põhikoolitasemel paremini maatriks- mudel. Tuleks omavahel seostada ja lahti kirjutada ridades ainete

õpiväljundid ja tulpades üldpädevuste õpitulemused. Praegu need ei ole seostatud, asuvad tabelis eraldi ridadel ning tegelikkuses lähtub õpetaja üksnes aine ridadest.

Esimeses kooliastmes klassiõpetajate üldõpetusliku tööviisi puhul toimub õpe üldpädevuste ümber, millega seostatakse kindlad konkreetsete teemad. Aga ainekesksele õpetamisele üleminekul 2. kooliastmes on igal ainel oma õpetaja, siis jäävad üldpädevused ja ainete lõimimine tagaplaanile. Aineõpetajad, kes õpetavad aineid, mis kõige paremini võimaldaksid üht või teist üldpädevust kujundada, ei tee omavahel koostööd. Võiks moodustada sedalaadi töörühmi koolis, et õpetajad teeksid enam koostööd lähedaste ainete õpetamisel.

Lapse erivajadus ja raskused ainetes on reeglina seotud sellega, et tema üldoskused ei kujune eakohaselt. Oli kaks lähenemist - kas luua üldpädevuste kujundamiseks eraldi õppeained või püüda ikkagi ainetevahelises lõimingu teadlikumalt ka üldoskuste arengut toetada ja suunata. Üldiselt pooldati seda, et ainetundides tuleks läbimõeldult rakendada üldpädevusi, nt ajalootunnis valimiste teemat õpetades seada õpilasi erinevatesse rollidesse. Reaalsuses on koolides väga erinevad praktikad - nt Marika Ivandi näide - nende koolis on fookus ühele üldpädevusele, milleks on enesemääratluse pädevus. Pille Häidkindi näide lasteaedadest, kus on tähelepanu neljale üldpädevusele, rühmas toimib ainevaldkonniti õpetamine, eripedagoog töötab/õpetab üldoskustest lähtuvalt.

2. Kuidas on koolidel võimalik panustada?

Grupi põhiseisukoht on üldpädevustest lähtuvate õppekavade koostamine kooli võimalus, sest igas koolis peaks toimima pädevuste põhine õppeainete, ainekavade tegemine. Üldpädevused tuleks lahti kirjutada kooliastmete ja klasside kaupa, et oleks selgemalt näha tase ja võimalik planeerida edasiliikumist õppija vanuse kasvades. et see oleks ka lapse psühholoogilist arengut arvestades realistlik.

Võimalused, kuidas seda koolitasandil ellu viia: näiteks

- Projektõpe - Jaapani kogemus - gümnaasiumis õpilane valib teema - kõiki aineid, mida täitmiseks vaja on, poogitakse juurde - kõlab nagu eesti lasteaed ja algkool nt kolme nädala tööde esitlemine.
- Teemakohased õppekäigud - teemad pakutakse välja individuaalsel, klassi või kooli tasemel, Waldorf-kooli näide.
- Huvi võiks pakkuda IB-mudel so integraalõpe. Seal on parem lähenemine lõimingu ja üldpädevustele, kui meie traditsioonilises gümnaasiumis.

https://et.wikipedia.org/wiki/international_baccalaureate

Automatismid teatud oskuste kasutamiseks tuleb siiski ära õpetada - lugemine, kirjutamine, arvutamine. Fookus võiks olla sellel, kuidas siduda automatismid teadlike tegevustega. Personaliseeritud õpiradade puhul eeldame õppija suuremat autonoomiat ja õpetaja suuremat rolli valikute pakkumisel/suunamisel, kuid see ei välista üldtarvilike oskuste treenimist. Oluline on õpioskuste toetamine.

Ajakasutuse planeerimine aitab vältida läbipõlemist ja ülemõttlemist, olulised on kindel päeva- ja ajakava. Päevarütmile ülesehitamine peab toimuma vastavalt püstitatud eesmärgile.

Praktikas saab õppekavade väljatöötamine toimida koolipõhiselt nt kahe aasta jooksul koostöös kolme osapoole vahel - koolijuht, õpetajad ja lapsevanemad. Aga siin võivad probleemiks kujuneda liitklassid.

3. Millist täiendkoolitust selleks vajate?

Üldine grupi seisukoht on, et oluline on kaasata koolitusse kolm erinevat osapoolt - lapsevanemad, koolid, õpetajad - kõigi kolme pedagoogiline kontseptsioon peab olema kooskõlas.

Väljapakutud ja vajalikud koolitused oleksid:

- Lapse arengusühholoogia koolitused kõigile osapooltele, sest lapsevanemate ootused ei pruugi haakuda lapse arenguga. Kui koolitegevused ei ole kooskõlas lapse arengusühholoogiaga, siis edasi oleks võimalik teha kokkuleppeid kolme osapoole pedagoogilise kontseptsiooni osas.
- Sotsiaalsete oskuste koolitused – inimese ja ühiskonna mõistmise terviklikke koolitusi.
- Inimese olemuse kohta koolitusi (holistiline vaade).
- Lapsevanemaks olemise koolitusi.
- Pädevuspõhised õpetajate täiendkoolitused.
- Enesekohaste oskuste koolitusi, et koolikontekstis nii õpilaste, kui ka õpetajatega igas olukorras toime tulla. Ka õpilane peab õpetajaga toime tulema.
- Probleemide ennetamise koolitusi - kuidas erinevad osapooled ennetavalt kõikvõimalikke kooli ja koolikontekstiga seotud probleeme märkavad ning juba eos lahendavad.

4. Vastutuse jagamine, et toimiks õmblusteta õpikeskkond, kellel on mis roll?

Lõimida ekspertide kogemus kooli – näiteks viib erinevad osapooled kokku Innovesse, kus on ekspertide kogu. Hea oleks tehnoloogiline tööriist või rakendus, olemas on Rajaleidja keskus.

Ühine arusaam on, et kool on esmane vastutaja, kelle esimene partner on Innove, erinevad ettevõtted, samas on kooli põhipartner lastevanemate ühendus, nt kui MTÜ on kooli omanik (150 liiget).

Täpsustus: meil on enamik koole ikkagi KOV ülalpidamisel, see oli ühe erakooli näide,

eripedagoogidel on pädevus nõustada õpetajaid, koolijuhte, lapsevanemaid, õpilasi. nõustaja pädevus/roll on ka laiemalt tugispetsialistidel, kelleks koolis on logopeed, psühholoog, sotsiaal ja eripedagoog

Kindlasti on õppijal vastutus protsessis, nagu ka lapsevanematel on roll vastutuse juures.

Kokkuvõtte töötoale

- Me ei ole terminites ühtsed ning üksmeelel. Terminid jäid enne rühmatööd korralikult lahti rääkimata.

- Õppekava tuleb ümber teha inimese sotsiaalse arengu teooria järgi, st pädevused ning ained peavad toetama sotsiaalse arengu teooriat. Samuti on õpiväljundid vaja ümber sõnastada.
- Koolide sisekliima ja toimimise vahel on suured erinevused, sellest sõltub ka õpetajate, õpilaste ja lastevanemate koostöö.
- Õhku jäänud küsimus: kas koolide erinev suurus võib saada probleemiks?
- Kaks igihaljast tähelepanekut oli, et õppe individualiseerimiseks oleks raha kooli rohkem vaja ja väiksemad klassid oleksid paremad.

Töörühm 2.0.

"Õppijate vaade individuaalsetele õpiradadele"

Juhatasid: Marcus Ehasoo, Eleri Pilliroog, **protokollis:** Paul-Henry Sereda

Arutatavad teemad: võimestav haridus, individuaalne õppekava ja selle võimaldamine õpilastele ning selle efektiivsus.

- 1. Kas õpilastele on individuaalse õppekava osas vastu tulnud ja milliseid meetmeid selle hõlbustamiseks vastu on võetud? Mis aitab individuaalset õpet teostada?**
  - **Kooli, õpetajate valmisolek** õpilastele vastu tulla ja neile sobiv õppekava ning väljundid võimaldada.
  - Kas väiksemas koolis on individuaalset õpet lihtsam teostada? Mis aitab selles osas selle hõlbustamisel kaasa? Kas see, et õpetajaid on rohkem ja sellest tulenevalt saavad õpetajad õpilastele rohkem aega panustada?
  - Kas tänasel päeval õpilastel on kooli poolt seatud liiga suur koormus? Õpilased olid kindlalt nõus ja õpetajad lauas nõustusid osaliselt.
- 2. Valikuvõimalused individuaalse õppekava osas – kui kasulik see on ja kui suure valikuvõimaluse peaks õpilastele andma?**
  - Kõik individuaalse õppekava ja õpilastele pakutavate valikute õnnestumine või mitteõnnestumine sõltub koolist ja õpetajatelt. Õpetaja ülesanne on aidata õpilast materjalidega, õpilase ülesanne on nendele materjalidele tuginedes näha vaeva ja suuta üles leida vastused.
  - Kui noore käest küsida, mis valikaineid sa soovid, siis ei pruugi sealt alati päris relevantset vastust tulla. Samas soovivad õpilased endale selliseid valikaineid, mis arendavad nende nõrgemaid omadusi – suhtlemine, käeline tegevus etc.
  - Valikained ei võrdu individuaalne õpitee; valikaine pealkiri ei ütle palju ja nii ei oska ka informeeritult valida – see on see moment, kus tuleb koostöö õpilase ja õpetaja vahel mängu; nt õpilane kaardistab oma huvid ja eesmärgid, siis õpetaja nõustab ja alles siis teeb õpilane oma valiku
  - Hea kogemus: Põltsamaa ÜG pakkus võimaluse õpilastele, kes käivad kooliväliselt erinevates huviringides või tegelevad erinevate spordialadega, et siis sellelaadsetest

tundidest koolis osa võtma ei pidanud ja sai aine sellest tulenevalt arvestatud. Kindlasti vajab sellelaadne võimaluse loomine erinevate õpetajate vahelist efektiivset koostööd, sest ilma koostöota see ei toimi.

- Kui õpilane teab põhikooli lõpus, mis teda huvitab ja mida ta edasi teha oma eluga soovib, siis tuleb üldhariduskoolil selle võrra suuremat koostööd teha ka kõrgkoolidega, mitte ainult kutsekoolidega.
- Eesti koolide õnn ja õnnetus on meie autonoomia ja õpilastel kas veab või vea tulenevalt sellest, millisesse kooli ta satub.

3. Kõrgharidus õppijate pilguga

- Õpilane tuleb kutsekoolist või gümnaasiumist ja ta on harjunud, et temaga tegeletakse väga palju. Ülikooli minnes on suurem rõhk iseseisvusel, kus põhimõtteliselt esimest korda elus tuleb teha olulisi valikuid, kasvõi näiteks erinevate õppeainete najal. Õpilasel tuleb osata spetsialiseeruda ja tuleb õppida osata korraga nii töötada ja õppida (statistika järgi ligikaudu 80% tudengitest töötavad).
- Õpilastel ei ole oskust õppida suures klassiruumis, meil on probleem, kus suures õpperuumis või loengusaalis on terve suur hulk õpilasi vait ja ei küsi mitte ühtegi küsimust. Samas toimivad seminarid väiksema grupi õpilastega hoopis vastupidiselt – õpilased on aktiivsed ja tunduvalt rohkem motiveeritumad küsimuste küsimisel.
- Õppejõududele ei ole seatud nõuet ennast pidevalt täiendada. Sellest tulenevalt on ülikoolides ja kõrgkoolides selliseid õppejõude, kes enda õppes ühelgi aastal midagi enda õpetuses ei uuenda ja kasutab monotoonseid õpetamiseviise. Palju on ka õppejõude, kes tulevad loengusse ja loevad loengu lihtsalt slaididelt maha ja see on suureks probleemiks.

Töörühm 3.1.

"Kuidas kooli juhtimine avatud haridusruumis toimib?"

Juhatas Toomas Kruusimägi, **protokollis** Tiina Jääger

Küsimused aruteluks:

- Mida tähendab avatud haridusruumi kontseptsioon koolijuhtimise kontekstis?
- Mida tähendab juhile avatud haridusruum?
- Kuidas rakendada avatud haridusruumi?

Kokkuvõtte arutelust

1. Eeldused

Avatud haridusruumi kontseptsiooni (ARK) rakendamine eeldab rohkem võimalusi valikaineteks, see omakorda **rohkem ressursse**. ARK on õpilasesõbralik kuid mitte ressursisõbralik. Eeldab:

- a. häid kooliväliseid koostööpartnereid,

- c. õppijasõbralikke valikkursuseid,
- d. seminartundide läbiviimist.

2. Juhtimine

Oluline on **detsentraliseeritud juhtimine**, kuhu kaasatakse õpetaja, õpilane, lapsevanem (usaldus!). Anda otsustamise võimalus kaasatavatele gruppidele ja viia vastutus otsustamise tasandile.

Juht peab olema manager: leiab sponsorid, sõlmib lepingud, turundab.

3. Rakendamine

VÕTA võimalus ainetes: trenn=>liikumise arvestamine; muusikakool=> muusikatunni arvestamine jne.

Õppemahtude ümberplaneerimine/paindlikumaks muutmine. Kaasata lapsevanemaid õpetajatena õppetöösse.

4. Kokkuvõte

Uus strateegia ei haaku praeguse hariduskorraldusega. Ettepanekud:

- õpetaja koormust vähendada, sest õpetajale on vaja juurde aega, et luua ja õppida;
- uuesti rakendada õpetajate atesteerimist;
- vajalik koolijuhtide superviseerimine ja atesteerimine;
- veel rohkem kaasata lapsevanemaid;
- õpetajate täienduskoolitus ka praktikult praktikule vormis.
- Igast koolist peab kujunema õppiv organisatsioon.

Töörühm 3.2.

"Mida õmblusteta avatud haridusruum ja personaalsed õpiteed tähendavad koolijuhtimise seisukohast?"

Protokollis Maarja Hallik

1. Kuidas seda mõistame? Mida see tähendab juhtimise seisukohast?

- Pole probleemi, on juba olemas. Väiksemates koolides toimib paremini. Mingil määral vaja sama inforuumi
- Koolijuhi roll koolikultuuri luua
- Koolijuhil vaja koolipidaja tuge
- Aina enam vaja ressursse, abiõpetajaid
- Õppekava toetavad programmid, aktiivõpe vajab ressursi (Tartu näide)

- Mida peab koolijuht tegema, et õpetajad oleks valmis?
- Õpetaja tööaja reguleerimine – aeg koostööks jt tegevusteks; tööaja jälgimine
- Avatus lapsevanematega – see on ka üks motivaator, mis toetab kooli
- Kogukondlik koosloome

2. Kuidas ellu viia individuaalseid õpiradasid?

- Tasakaal piirangute ja avatuse vahel, standard vs individuaalsus
- Koostöö kui märksõna, aga domineerib individuaalsus – kas puudub kollektiivi tunne? Ka KOOS saab “individuaalselt” õppida – siin oluline roll õpetaja toetamisel (diferentseerimine)
- Valikute organiseerimine, haldamine – kas on vaja nii palju valikuid või pigem paremaid valikuid?
- Erivajadusega õpilased koolis ja lasteaias
- Avatud õpiruum – õppekäigud, muuseumid jne.
- Aga digilahendused abiks?
- Valikuvõimalused, enda õpitee planeerimine, tempo valimine
- Täienduskoolitused, elukestev õpe
- Kuidas korraldada pädevuspõhist õpet vs ainepõhist õpet?
- Erinevad koolid vs erinevad “õpiteed” – arenemine omasuguste hulgas
- Valikud tekitavad stressi
- Perekonna roll peaks olema “üldpädevusi” õpetada
- Aktiivõpe + muud – vaja rohkem tuge; rohkem seostada õppekavaga; et muuta see õppekavas läbivaks

3. Milline on teie laudkonna ootus loodavale strateegiale (juhtidena)?

- Selgitustöö ühiskonnas
- Koolijuht vajab toetust: kaasmõtlejate olulisus, koos arutamine on oluline, koosloome olulisus (koolid, tööandjad, ettevõtted, KOVID, lapsevanemad, uurijad)
- Õpetaja vajab kaitset ka lapsevanemate eest, lapsevanemaid vaja harida
- Õpetaja vajab võimestamist, mitte kriitikat
- Võtmeprobleem on õpetajate järelkasv – sellega tuleb tegeleda

- Õpetaja karjäär peaks ka olema personaliseeritud, paindlik, võimaldama õpetajal areneda ja õppida soovitud suunas, nt võtta vaba aasta, tõusta järgmisele “tasemele” jne
- Vajalik kindlustunne, et asi jääb püsima pikaks ajaks
- Vaja ressursse, et minna looduskeskusesse, ERMi, kuhugi laborisse jne – hetkel linn maksab teatud osa kinni, aga see pole piisav
- Iga-aastane eelarve, et saaks strateegiliselt neid tegevusi planeerida

Töörühm 4.0

"Kuidas muuseumipedagoogid panustavad põhikooli ja gümnaasiumi riikliku õppekavaga sätestatud võtmepädevuste arengusse"

Juhatas: Virve Tuubel, **protokollis:** Kaari Siemer

1. Mil määral ja kuidas panustavad muuseumid õppekavas ette nähtud üldpädevuste arengusse?

Üldpädevused vajavad erinevates keskkondades harjutamist või kogemist. Muuseumis saab õppija võimaluse oma teadmisi väljaspool klassiruumi kinnistada, harjutada ja täiendada. **Muuseum pakub mitmetele üldpädevuste nimekirjas nimetatud oskustele, näiteks kultuuri-ja väärtuspädevus, sotsiaalne pädevus ning suhtluspädevus, väljundit ja toetab õppeainete sisu keskkonna (näitustega), originaalobjektide ja lugudega.**

Muuseumipedagoogid on avatud koostööle kooliõpetajatega õppijate üldpädevuste süsteemsemaks suunamiseks muuseumitunde ette valmistades või olemasolevaid tunde vajaduspõhiselt kohandades. Muuseumiõpe on olemuselt kompleksne, toetades loovalt õppijate teadmiste, oskuste kui hoiakute omandamist.

Muuseumiteadmisi edastav muuseumiharidus (sh nii formaalharidust toetav kui mitteformaalne ja informaalne muuseumiõpe) on oma olemuselt lõimiv ja väärtuspõhine, toetades sarnaselt üldpädevustega ainevaldkondade ja õppeainete üleste pädevuste omandamist, mis on olulised inimeseks ja kodanikuks kasvamisel.

Muuseumi ja mäluasutuste (arhiivid, raamatukogud) teabesüsteemide kasutamine (Muis, Ais, Fotis, Saaga jms) toetab oskusi leidmaks digivahendite abil infot ning hindamaks selle asjakohasust ja usaldusväärsust.

2. Millised võimalused on mitmekesistada muuseumide panust õppekavaga ette nähtud üldpädevuste areng

Valitud kolme pädevuse osas toimunud arutelul jõudsimme tulemuseni, et kõik üldpädevused on muuseumis omandatavad ühel või teisel viisil.

- **Muuseum on personaalset huvimudelit toetav keskkond.**
- **Muuseum soosib kõikide pädevuste omandamist. Üldpädevuse peaksime tooma ainepädevusest eespoole. Iga pädevus on seotud teiseaga. Muuseum saab pakkuda erinevaid lõiminguid.**
- **Muuseumiõppe kogemused võimaldavad teadvustada edasise õppimise vajadusi ning toetada teadmiste, oskuste ja hoiakute ülekandeoskusi hakkamasaamiseks erinevates olukordades.**

Õpipädevus – muuseum aitab kaasa õpipädevuse kujundamisele. Muuseumikeskkond võimaldab lugeda, mõista ja eristada teabetekste, väärtustada õigekeelsust. Oluline, et õppija õpib näitusi ja museaale kasutama teadmiste saamiseks. Neid oskusi ja meetodeid saab õpilane hiljem kasutada linnaruumis, kodus, koolis, iseseisvalt näitusi külastades jne.

Muuseumiõppes kogevad õppijad õpikeskkonna kasutamist nii individuaalselt kui rühmas, hankides vajalikku teavet nii õppimiseks kui oma hobideks.

Muuseumiõppes saavad õppijad seostada omandatud teadmisi varem õpituga. Kasutades oma teadmisi harjumuspärasest erinevates olukordades, mis muuseumikeskkond avatud õpikeskkonnana on, võimaldab see probleemide lahendamisel õppijail oma teadmisi ja oskusi analüüsida, lisades motiveeritust ja enesekindlust.

Kultuuri ja väärtuspädevus. Muuseumihariduses luuakse osalejatele muuseumikeskkonna toel võimalused teadvustada oma väärtushinnanguid, toetatakse suutlikkust tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga, loodusega, oma ja teiste maade rahvaste kultuuripärandiga ning nüüdiskultuuri sündmustega, samuti loomingu väärtustamiseks ja ilumeele kujundamiseks. Toetatakse arusaamu hindamaks üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi.

Suhtluspädevus – muuseumides toimub suhtlus mitte ainult inimeste, vaid ka ruumiga, näitusega, jne

Muuseumihariduses toetatakse aktiivõppemeetodite kaudu eneseväljendusoskusi- suutlikkust ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt väljendada, väärtustama kokkulepetel põhinevat suhtlemisstiili, arvestama olukordi ja suhtluspartnereid.

3. Millist täiendkoolitust vajate edasiseks tulemuslikuks tööks koostöös koolidega?

Muuseumipedagoogid tunnevad **puudust erialase täiendkoolituse järele**, näiteks aktiivõppemeetodid, erivajadused, erinevad õppijate sihtrühmad. Seda katavad osaliselt muuseumipedagoogidele korraldatavad suvekoolid, kuid sellest ei piisa. **Mingil tasemel võiks õpetajad, noorsootöötajad, huvijuhid, koolijuhid ning muuseumipedagoogid õppida koos.** Eraldi õppekava ei ole, kuid näiteks valikainete moodul taseme- ja täiendõppes on vajalik.

Avatud õpikeskkonna praktika peaks olema õpetajate muuseumipraktika osa. Nii saaksime tulevaste õpetajatega enam sidet, s.h tulevasi muuseumitöötajaid. Õpetajad õpiksid

tundma muuseumikeskkondade võimalusi õppimise toetamiseks ja ainete praktiliseks lõimimiseks. Areneks sisuline koostöö muuseumi ja kooli vahel ning loodaks aluskoostöisuseks õpetajate ja muuseumipedagoogide vahel õppijakesksust silmas pidades.

4. Kuidas peaksid jaotuma kohustused kooli ja muuseumi vahel?

Kooliõpetajate süsteemsed eel- ja järeltegevused muuseumis kogetu kohta on vajalikud muuseumiõppe kasuteguri suurendamiseks õppija vajadustest lähtuvalt.

Riik/omavalitsused ja muuseumid võiksid jõuda selleni, et õpetaja saab ise ja tasuta läbi viia muuseumis oma tunnid, vähemalt teatud temade puhul. Teeb ise koolis tagasisideringi.

Muuseumid juhendavad uurimistöid. Võiks olla nii, et (ajaloo)huviline õpilane saaks sooritada oma (ajaloo) õpet muuseumis/mäluasutuses. Kool ja muuseum saaksid kokku leppida eesmärgi ja tulemi.

Formaalõppes on ligipääs õpilastele kõige lihtsam, peaksime seda toetama, et kindlustada elukestvat õpet, toetada huvi tekkimist ja jätkumist ka täiskasvanuna.

Digitaalne ligipääs muuseumidele peaks olema kellele iganes, et toimuks elukestev õpe ja säiliks elukestev huvi.

Muuseumide pakutav info peaks olema lihtsamalt kättesaadav ja leitav, nt e-koolikott, keskkonnaharidus.ee jm, aga ka **digioppevara ja muuseumide 3D museaalide kogu loomine**, et õpetajad saaksid seda koolis kasutada. Selle ehk saaks siduda arendatava Muisiga, kuhu tahetakse liita muuseumiharidust.

Muuseumide võimalus – luua **e-õppemänge**.

Muuseumid võiks **sisestada oma näitusi e-keskkonda**. Muuseumidel on olemas kõik võimalused huvi tekitamiseks.

Jätkata ühiste infopäevade korraldamist, kus muuseumid tutvustavad eeloleva õppeaasta haridusprogramme. On tekkinud traditsioon enne kooliaastat teha ühine infopäev Põhja-Eestis (Kumus) ja Lõuna-Eestis (ERMis), kus õpetaja saab terve õppeaasta info muuseumides pakutavast korraga kätte.

Lahendada tuleb **muuseumihariduse ajaline ressurss koolipäeva piires ja rahaline ressurss muuseumitundides osalemiseks ja transpordiks** - kas kohaliku omavalitsuse või riiklikul tasandil sarnaselt huvihariduse toetamisega.